הכל על
כפר
קאסם

נתן אל

ד

אורי

דן בן אמ

יצחק זיו־

עמוס קינן

אברהם שלונסקי

גרשום שוקן

מן העתונות העברית

„חדשות צבר"

תגובת הכנסת

המחיר:

מ׳רשת כפר=קאסם:

אשמ״
להביע
חרדתנו
הס

החומר העובדתי על פרשת כפר-
קאסם הסתנן לעיתונות טפין טפין,
מסיבות שלעיתונות לא היתה שלי-
טה עליהן, וכתוצאה מכך לא הגיע
כלל תיאור מלא של המאורעות
ולא היקנה לקורא מעולם את הת-
מונה השלימה.
כדי לתקן מעוות זה, ולו בחלקו,
מתפרסמות בזה כסדרן העובדות
הנוגעות לפרשה זו, עד כמה שנת-
גלו לפי שעה ועד כמה שהחומר
ניתן לפירסום.
החומר מבוסס על עדויות ומקו-
רות שונים והוא מלוקט כמובן ממ-
קורות חלקיים בלבד.

מזה שנים אחדות, הוטל בכפרי המשולש הערביים עוצר־לילה החל משעה 11 בלילה. יום ב׳, ה־29 באוקטובר, יום התחלת מבצע סיני, החליטו מוסדות הבטחון על הקדמת העוצר לשעה 5 אחר־הצהרים. עוצר זה היה נחוץ, לדברי ראש־הממשלה, לשם שמירת ...פריים.

...א ברור מדוע אי־אפשר היה להודיע לכפריים על שעת העוצר החדשה בעוד מועד. עובדה שאינה מוטלת בספק: ההודעה בכפרים נמסרה באותו יום בין השעות 4.30 ו־4.45 צהריים.

הממש... היה הכרח במסירת ההודעה בשעה כה מאוחרת, הרי האופן שבו נמסרה היה המשו...

„עכשיו רבע לחמש!"

...ירה, למשל, נמסרה ההודעה סמוך לשעה 4.45 אחר־הצהריים. בשעה זו נכנס לכפר ...אתו שלושה שוטרים ממשמר הגבול. במבוא הכפר עצר הקצין את הג׳יפ, רמז ... במקום, להתקרב אליו, הורה לו להודיע לאנשי הכפר כי מהיום מתחיל העוצר ... שימצא מחוץ לביתו לאחר שעה זאת — יירה. בסיימו את ההודעה, הביט הקצין ...ר שלו ואמר: „עכשיו רבע לחמש."

...אפשר להודיע לכולם במשך רבע שעה?" שאל הערבי.

...ן ענה: „סתום את פיך!"

...ר־כך התניע את הג׳יפ, המשיך את דרכו אל מרכז הכפר והודיע על הקדמת שעת העוצר לעוברים ושבים, וכן ליושבים בבתי־הקפה.

אמצעים אחרים להודעה על העוצר, כמו הכרזה ברמקול או פירסום מודעות פומביות, לא הופעלו. אך עד כמה היו תושבי טירה שקודים למלא את הפקודה — על כך אפשר ללמוד מן העובדה שכל הפועלים אשר עבדו בשדות בסביבת הכפר הספיקו להגיע אל ביתם לפני השעה 5.

יוצא מכלל זה רק נימר עבד אל־ג׳אבר סולטאן, שומר ישיש, בן למעלה מ־60 שנה. הוא שמר על מטעי קני־הסוכר, הרחוקים למדי מן הכפר. בגלל גילו, לא היה ביכולתו לרוץ במהירות מספקת אל ביתו, תוך הרגעים שהוקצבו לו. כשהתקרב אל הכפר על רגליו הזקנות, ירו בו השוטרים ללא אזהרה מוקדמת. „אני מתושבי טירה!" צעק אליהם הזקן, „הנה תעודת־הזהות שלי!"

שנים מן השוטרים ניגשו אליו וירו בו. השומר נפל חלל.

נער יצא לקנות סיגריות

בכפר טייבה הוכרזה שעת העוצר באותו אופן עצמו. התושבים הזדרזו להתכנס בבתיהם. אולם משפחת ג׳אבר, שלא יצאה אותו ערב מביתה, לא ידעה כלל על העוצר. בשעה 6 נוכח אבי המשפחה לדעת כי הסיגריות בחפיסתו אזלו. הוא שלח את בנו, מחמוד עאקל ג׳אבר, בן ה־14, להביא לו חפיסה חדשה.

הנער נתקל בצאתו בשני שוטרים. תושבי הכפר מספרים, כי שמעו את השוטרים מתווכחים ביניהם, אם באמת צריך להרוג נער רך בשנים. אולם אחד מן השנים עמד על כך שיש להרוג, והדבר בוצע בו במקום.

לאחר שעה ארוכה, כשראתה האם כי הנער אינו חוזר לביתו, יצאה לחפשו. בחשכת הערב, שירדה בינתיים, היא נתקלה בגויה. מבלי לדעת כי בנה הוא זה, דפקה על דלתם של שכנים וביקשה כי יצאו לראות מיהו. כשראתה לאור המנורה את גוויית ילדה, יצאה כמעט מדעתה. היא החלה להתרוצץ כמטורפת ברחובות הכפר ולצעוק: „ירו בי! ירו בי!" אך לא נתקלה במשמר.

„אתם מבסוטים?"

זירת המאורעות העיקרית, באותו ערב, היה כפר קאסם. שם נמסרה ההודעה על העוצר כרבע שעה לפני 5 למוכתר הכפר, חדיע אחמד סרסור. הקצין שמסר את ההודעה הבטיח למוכתר, כי הוא ידאג לפועלים העובדים מחוץ לכפר, שאינם יודעים דבר על העוצר, ואשר יגיעו בשעה מאוחרת יותר.

מיד לאחר הכרזה זו, הועמדו בכפר שני משמרות: האחד ליד השער של מושב הזקנים בראש־העין, על הדרך שבה חוזרים לכפר באופניים ובמשאיות, הפועלים העובדים בפתח־תקוה ובסביבתה. המשמר השני נקבע בכניסה לכפר עצמו, לא הרחק מבית־הספר של הכפר, המקום בו מצטלבים כל השבילים המובילים אל הכפר פנימה, ואשר בו מוכרח לעבור כל מי שנכנס לכפר.

כיצד התנהלה הפעולה בנקודת־המשמר הסמוכה לראש־העין — על כך אפשר ללמוד מן העדויות הבאות. ראשונה בהן — סיפורו של הפועל עבדאללה סאמיר באדיר:

„כחמישה רגעים לפני שעה 5 (זאת אומרת עוד לפני כניסת העוצר לתוקפו) הגעתי למבואות הכפר בקרבת בית הספר, יחד עם 3 פועלים אחרים, על אופניים. נתקלנו בחוליית שוטרים ממשמר הגבול על מכונית — כ־12 במספר עם קצין בראשם.

„הפועלים אמרו „שלום קצין". הקצין שאל אותם: „אתם מבסוטים?" הם ענו „כן". השוטרים ירדו מהמכונית ופקדו על הפועלים לעמוד. הקצין פקד „לקצור אותם!"

„כשהשוטרים החלו לירות, אני (עבדאללה סמיר באדיר) שכבתי על הארץ והתגלגלתי לתעלה שליד הכביש כשאני צועק, אבל לא נפגעתי.

„הפסקתי לצעוק ועשיתי את עצמי כמת. השוטרים המשיכו לירות בפועלים האחרים שנפלו. אז הקצין אמר: „מספיק, הם כבר הרוגים, חבל על הכדורים".

„אני שכבתי ללא תנועה. לאחר מכן הגיעה למקום עגלה עם 3 פועלים. השוטרים עצרו את העגלה ומייד ירו בפועלים והרגו אותם.

„השוטרים התרחקו מהמקום כמה עשרות מטרים, כשגופות הפועלים ההרוגים מונחות על הכביש, ותפסו עמדה אחרת על הכביש, רחוקה יותר מהכפר. פועלים נוספים, רוכבי אופניים, הגיעו, וכמו־כן מכונית־משא עמוסה פועלים.

„ניצלתי את ההזדמנות שהחוליה התרחקה מהמקום, בו שכבתי, קמתי ורצתי אל עבר הכפר. השוטרים ירו בי, אך לא נפגעתי והתחבאתי באחד הבתים הראשונים של הכפר עד גמר העוצר."

„תקצור אותם!"

עדות אחרת על אותו מאורע מסר הפועל סאלח כאליל עיסא, שעה ששכב בבית־החולים בילינסון:

„אני סאלח כאליל עיסא מכפר קאסם, בן 19 שנה. הייתי עובד בפרדסים בסביבת פתח־תקוה, יחד עם שני בני דודי עבד סאלים עיסא (22) ואסעד סאלים עיסא (24).

„בגמר העבודה בשעה 4 אחר־הצהריים חזרנו הביתה, כל אחד על אופניו. כשהגענו לצד המערבי של הכפר בסביבות השעה 4.50, פגשנו קבוצה שמנתה שלושה שוטרים, שהורו לנו לעצור.

„נעצרנו והכנסנו את ידינו אל תוך הכיסים שלנו, כדי להוציא את תעודות־הזהות, היות וחשבנו שברצונם לבדוק אותן. פתאום נתן אחד מהם הוראה לירות בנו. הם ירו עלינו. כתוצאה מהיריות נהרג עבד סאלים עיסא, ואילו אני ובן־דודי השני נפצענו ונפלנו ארצה.

פתאום ראו השוטרים (עוד) זוגות אופניים מתקרבים ופקדו עליהם לעצור. ראיתי שמספרם מגיע ל־12 אנשים, וביכולתי למסור שמות חלק מהם אם יתבעו זאת ממני. אחד השוטרים פקד בזו הלשון „תקצור אותם!" והם ירו בהם ונפלו עלינו.

„כרבע שעה אחרי כן הבחנתי בעוד מכונית מתקרבת. המכונית היתה של עטא יעקב ובתוכה היו מספר אנשים. פקדו עליה לעצור וציוו עליהם לרדת. העמידו אותם בשורה אחת ושמעתי אחד השוטרים אומר „תקצור אותם!" וירו בהם.

„אחרי כן התחילו שלשת השוטרים בגרירת גויות ההרוגים מהכביש לאדמה הקרובה, ואז התחיל להיות חושך ופתאום התקרב אחד מהם אלי ואני עשיתי את עצמי מת לגמרי והוא סחב אותי ברגלי מהכביש לאדמה הקרובה והשאיר אותי ליד יתר הגויות.

„הוא עשה זאת במהירות ושמעתי אותם אומרים „מהר, תזדרז קצת, עכשיו יבואו מכוניות אחרות!" וכן שמעתי אחד מהם אומר „הפרד מת" והשני עונה „כן, מת." כן שמעתי אותם, כשהתקרבו לאחד הפצועים, אומרים „זה עוד חי!" ואחרי כן: „תן לו" וכפי ששמעתי בזמן הפעולה הזאת, התברר שאחד מהם מדבר ערבית טובה.

„זמן קצר אחרי כן התקרבה מכונית אחרת, והיא מכונית מחמוד אל חאג׳ תאדר. הם עצרו אותה וירו על יושביה, והתחילו לנהוג במכוניות הנפגעות לצד הצפוני של הכביש."

„אחרי כן ראיתי אור מכונית מתקרבת והשוטרים, בשומעם את קול המכונית, עזבו את המכוניות, היות והמכונית ניסתה לעקוף אותם ולעבור. אחד מהם צעק בערבית: „עצור, כלב, עצור!" ונתן פקודה לשני השוטרים בעברית „בואו, בואו!"

„המכונית נעצרה. הורידו את האנשים ולפי הקולות ששמעתי, ידעתי שאלו היו נערות שהחלו להגיד אחת לשניה „תרדי, תמהרי!" ואז ניצלנו את ההזדמנות. אני וכל מי שהיה בכוחו לזוז וברחנו. לא יכולתי להתקדם יותר מחמישים מטר והפלתי את עצמי תחת עץ־זית, כשהיריות רודפות אחרי ונשארתי במקומי עד הבוקר, ולא עצמתי עין וכל הלילה שמעתי את פקודות השוטרים להעמסת ההרוגים. השוטרים מצאו אותי בבוקר ובשעות הצהרים העבירו אותי לבית החולים."

„לטיף דורי קרא בפני את העדות הזאת שחתמתי עליה כשאני במלוא הכרתי."

אסעד סאלים עיסא בן־דודו, ניצל גם הוא למרות פצעיו הקשים, על־ידי כך שכיסה את עצמו בגוויה ושכב במקום ללא־נוע מאותו ערב ועד לשעה 3.30 אחר־הצהריים למחרת. אז גילה אותו המשמר הצבאי שבא לפנות את ההרוגים. הוא הועבר לבית־החולים בתל־השומר. כיום הוא שוכב כשכל גופו, מן החזה עד בהונות הרגלים, מכוסה בגבס. אחיו עבד, רוכב האופניים השלישי, נהרג.

„גם אתכן נהרוג!"

בין מכוניות המשא שהגיעו אל מבואות הכפר, היתה גם מכונית־משא ובה, פרט לנהג מחמוד חביב מכפר־טייבה ושני פועלים, 13 פועלות שחזרו ממסיק הזיתים. על גורלה של מכונית זאת סיפרה הנא סולימאן עמאר, בת ה־16, השוכבת פצועה בבית־החולים בילינסון:

„המכונית שבה נסענו נעצרה ליד חוליית השוטרים של משמר־הגבול במבואות הכפר. השוטרים פקדו על הנהג ועל שני הפועלים לרדת מהמכונית והודיעו להם שעומדים להרוג אותם.

„הנשים התחילו לצעוק והתחננו בפני השוטרים שיניחו לפועלים ללכת. אך השוטרים צעקו: „גם אתכן נהרוג!"

„כשירו בנהג ובשני הפועלים ורצחום, היססו, מה לעשות בנשים. הנערה מספרת ששמעה איך שהקצין דיבר במשדר עם הממונים עליו והתייעץ מה לעשות עם הנשים. מיד לאחר זה החלו השוטרים לירות בנשים ורצחו את כולן, 12 במספר. בין הנרצחות היו נשים

פצועי ה־29 באוקטובר

אסמעיל מחמוד בדיר	בן 40	
אסמעיל עיקאב בדיר	בן 18	נקטעה רגלו הימנית
תופיק אל־חמוד בדיר	בן 25	
עיתמאן סלים בדיר	בן 17	אביו בין ההרוגים
עבד א־רחים סלים טאהא	בן 17	
עבד א־רחמאן יעקב סרסור	בן 16	אילם וחרש
שאקר עבדוללה עיסא	בן 40	
רמסיה עבדוללה עיסא		אשת שאקר
נורה שאקר עיסא		בת שאקר
הנא סלימאן עאמר	בת 15	
אסעד סלים עיסא	בן 25	אחיו בין ההרוגים
סאלח כליל עיסא	בן 18	
מחמוד מוחמד פריג׳	בן 25	

העובדות

הרות, אחת בחודש השמיני (פאטמא דאוד סרסור), וכן נשים זקנות בנות 60־50, ואף ילדות (לוטפיה עיסא ורשיקה בדיר), בנות 13.״

הנערה שסיפרה על כך, נפצעה, ונפלה בין הגופות והשוטרים חשבו שהיא מתה.

האב והבן

בתוך הכפר עצמו, אירעה שרשרת מאורעות טראגית, כאשר יצא מביתו טלאל שאקר עיסא, בן ה־8, כדי לאסוף אל הבית את העז השייכת למשפחה. שוטרי משמר־הגבול ירו בו והרגוהו בו במקום.

לקול היריות יצא אביו, שאקר עבדאללה עיסא, מן הבית, ואף הוא נורה מייד ונפצע. אשתו, רמסייה, מיהרה גם היא החוצה ונפצעה גם היא. זה היה גם גורלה של הבת נורה, בת 18. סבו של הילד, היחיד מבני המשפחה, שלא נפגע או נהרג, מת למחרת היום משבץ־לב.

את הפרשה תאר אביו של הנער, שאקר עבדאללה עיסא, בשכבו פצוע בבית־החולים בילינסון, בעדות, חתומה בעצם ידו:

„אני, שאקר עבדאללה עיסא מתושבי כפר קאסם, החזרתי את הצאן שברשותי ביום שני, 29.10.56 למקומו הנמצא מול ביתי קרוב לשעה חמש בערב ויחד עם אשתי רסמיה עבדללה עיסא, בת 35 שנה ובתי נורה שאקר עיסא, בת 20 ובני טלאל בן השמונה ואבי עבדללה סולימאן עיסא בן 95 שנה, רצינו לחזור הביתה והנה שני שוטרים, המחזיקים ברובה ובסטן יורים עלינו. אני נפצעתי ונפלתי ארצה. כן פגעו בבני טלאל ובאבי עבדאללה, שנפלו הרוגים ופצעו אשתי, שהיא נמצאת כעת בבית חולים בילינסון וכן פצעו את בתי נורה והיא באותו בית־החולים ואחרי כן לקחו אותנו במכונית צבאית לבית החולים.

„אני בגיל 47 ואיני יודע אם אבי מת באותו היום או ביום השלישי.

„לסיף דורי קרא בפני את העדות הזאת שחתמתי עליה כשאני במלוא הכרתי.״

המכונית שנמלטה ממוות

בסך־הכל, עצרו השוטרים בצורה זאת שלוש מכוניות משא, והרגו את כל הגברים והנשים שהיו בהן, באש מכונות־ירייה, רובים ותת־מקלעים.

נוסף על אלה, הרגו בנקודה זו רוכבי אופניים נוספים, הולכי־רגל ונוסעי־עגלות.

מכונית־משא רביעית, שהגיעה למקום עם ארבעה פועלים, נצטוותה גם היא על־ידי השוטרים להיעצר. אולם אחד מנוסעיה הבחין בגוויות המוטלות במקום, וצעק לנהג לנסוע ולא לעצור. הנהג נשמע לו, עקף את השוטרים ונסע במהירות גדולה אל תוך הכפר. הודות לכך, ניצלו נוסעיה של המכונית הזאת, פרט לאחד מהם, שנהרג מן היריות שירו השוטרים אחרי המכונית המתרחקת.

בין נוסעי אחת המכוניות היה גם הנער עותמאן סאלים באדיר, בן ה־17. כאשר ירו על חבריו למכונית, נפצע הנער, אך לא מת. הוא עצם את עיניו והעמיד פני מת, ונשאר שוכב בין גוויות ההרוגים עד למחרת היום. למרות הקור הצורב של הלילה, שגרם לנער הפצוע סבל קשה, לא הוציא הגה מפיו, מפחד פן יהרגוהו.

במידה שהגיעו לנקודת המשמר הולכי־רגל בודדים, הורה הקצין שפקד על משמר זה לרכזם במקום אחד, ורק כשהיו נאספים 10—5 מהחוזרים לכפר, היה נותן פקודה לירות בהם ולחסלם.

גם הילד פתחי עבד עיסא, בן ה־12, נהרג יחד עם אביו עותמאן עבד עיסא. בן ה־30, שעה שחזרו יחד עם עדרם לכפר.

עבדאללה סרסור, בן ה־14, וג׳ומעה סרסור, בן ה־17, נהרגו יחד עם אמם ספא עבדאללה סרסור, בת ה־45.

בקריה מחמוד טאהא, צעירה בת 17, נהרגה יחד עם אמה זינב עבד א־רחמן טאהא בת ה־45.

נער חרש־אילם בן 16, עבד א־רחמן יעקב סרסור, נפצע גם הוא ונשאר שוכב בין ערימות הגוויות עד למחרת בבוקר.

הנער איסמעיל עיקאב באדיר, בן ה־18, נפצע ברגלו הימנית, אך למרות זאת הצליח להימלט אל תוך אחד מכרמי הזיתים בסביבה. שם טיפס על עץ זית, ולא ירד מן הצמרת אל הקרקע במשך יומיים, מפחד פן יהרגוהו. רק כעבור יומיים עבר במקום אחד הרועים והנער שעל העץ קרא לו לעזרה. הוא הועבר לבית־החולים תל־השומר, אך רגלו הפצועה סבלה בינתיים מהרעלה והיה הכרח לקטוע אותה.

עוצר וקבורה

פעולתו זו של משמר־הגבול בכפר קאסם נמשכה כשעה וחצי. בערך בשעה 6.30 בערב עברה במקום יחידת צה״ל, שהזעיקה מיד אמבולנס, בראותה את המראה המזעזע. האמבולנס העביר חלק מן הפצועים לבתי־החולים בילינסון ותל־השומר. פצועים אחרים לא העיזו לצאת מן הגוויות אלא למחרת בבוקר או בצהריים.

מיד לאחר המקרה, הוכרז בכפר־קאסם עוצר מוחלט, שהיה בתוקפו במשך כל יום ג׳, ה־30 באוקטובר וביום ד׳, ה־31 באוקטובר, עד לשעה מאוחרת אחרי־הצהריים. במשך הזמן הזה, גייסה המשטרה כמה מתושבי הכפר השכן, ג׳לג׳וליה, שהובאו לכפר־קאסם כדי לקבור בחיפזון את קורבנות המאורע. לתושבי כפר־קאסם לא ניתן לערוך הלוויות לבני־משפחותיהם, או לפחות להיות נוכחים בקבורה. כל ההרוגים נקברו בחלקה מיוחדת במזרח הכפר. קודם לכן, הובא מוכתר הכפר לראש־העין על מנת לזהותם.

בסך־הכל, נהרגו בכפר קאסם 49 איש, ו־13 נפצעו. בין ההרוגים היו 13 נשים וילדות. 24 מההרוגים היו למטה מגיל 18, מתוכם שני ילדים בני 8.

הנאשמים

בקשר למאורעות אלה, נעצרו 18 משוטרי וקציני משמר־הגבול כחשודים. הם הואשמו ברצח בכוונה תחילה (לפי סעיף 214 ב׳ בפקודת החוק הפלילי), שהעונש היחיד עליו הוא מאסר־עולם. כל החשודים מוחזקים במעצר במחנה צבאי, ב־4 קבוצות נפרדות. ל־11 מהם נמסר כבר כתב־האישום, ולאחר־מכן הם הורשו להתראות עם בני־משפחותיהם ועם עורכי־הדין שלהם.

בשעה שנכתבות שורות אלה, ידוע כי הוחלט על העמדת הנאשמים למשפט צבאי סגור, בפני בית־דין צבאי מחוזי במושבו באחד ממחנות צה״ל אי־שם בשפלה. בית־דין זה עתיד לשפוט את הקבוצה הראשונה של הנאשמים, שיישפטו בארבע קבוצות נפרדות. שמות הנאשמים בקבוצה הראשונה: שלום עופר, גבריאל אוליאל, מחלוף חרוש ואלברט חימה. מפקד הגדוד וכמפקד מחלקה במשמר הגבול יישפטו בקבוצה האחרונה.

כתובע במשפט יופיע סגן־אלוף משה דוד, התובע הכללי של צה״ל. על הנאשמים מפקד־הגדוד, מפקד־המחלקה ושלום עופר יגנו עורכי־הדין מאקס קריצ׳מן, אשר לחיצקי ויעקב אורן. הנאשמים האחרים ביקשו למנות להם סניגורים מטעם.

כידוע, שילמה הממשלה לפי שעה פיצויים בסך של 1000 עד 5000 ל״י למשפחות הנפגעות. איש מתושבי כפר־קאסם לא הגיש לפי שעה תביעת־פיצויים אזרחית על הנזקים שנגרמו לו.

חללי ה־29 באוקטובר

כפר קאסם

ספא עבדאללה סרסור	בת 45	
ג׳ומעה מוחמד זאיד סרסור	בן 16	בנה של ספא סרסור
עבדאללה זאיד סרסור	בן 14	בנה השני של ספא סרסור
יוסף מוחמד אסמעיל סרסור	בן 45	אב ל־5 ילדים
פאטמה דאוד סרסור	בת 30	הרה בחודש ה־8, אם ל־6 ילדים
מוחמד עלי סרסור	בן 35	אב ל־6 ילדים
עטא יעקב סרסור	בן 26	אב ל־2 ילדים
מחמוד ח׳דר סרסור	בן 27	אב ל־6 ילדים
מוחמד סלים סרסור	בן 17	
מחמוד עבד־א־ראזק סרסור	בן 16	
פאטמה סאלח סרסור	בת 14	
זאגלולה אחמד עיסא	בת 45	
עותמאן עבד עיסא	בן 30	
פתחי עותמאן עיסא	בן 12	בנו של עותמאן עבד עיסא. רועים שנהרגו בעת חזרתם עם עדרם.
אברהים עבד־אל־האדי עיסא	בן 27	הניח אשה ו־2 ילדים
עבד סלים עיסא	בן 20	הניח אשה וילד. אחיו אסעד סלים עיסא נפצע קשה, מרגליו ועד חזהו נמצא בגבס.
גאזי מחמוד דרוויש עיסא	בן 20	
סאלח מוסטפה עיסא	בן 17	
פאטמה מוסטפה עיסא	בת 18	אחותו של סאלח עיסא
ג׳ומעה תופיק עיסא	בן 16	
עבדוללה אחמד עיסא	בן 15	
לוטפיה דאוד עיסא	בת 13	
עבד מוחמד עיסא	בן 12	
טלאל שאקר עיסא	בן 8	
עבדללה סולימאן עיסא	בן 95	סבא של טלאל שאקר עיסא. מת למחרת מזעזוע לאחר שנכדו נהרג ובניו שאקר עבדאללה עי־סא, אשת בנו רמסיה ובתם נורה בת 18 נפצעו קשה
סלים בדיר	בן 50	הניח אשה ו־6 ילדים, בנו עות־מאן בן 17 פצוע קשה
חלווה מוחמד בדיר	בת 60	סבתא וזקנה
פאטמה מחמוד בדיר	בת 40	
עבד א־רחים סמיר בדיר	בן 25	הניח אשה ו־4 ילדים
עבדוללה עבד־אל־גאפר בדיר	בן 17	
רשיקה פאיק בדיר	בת 13	
אמנה קאסם טאהא	בת 50	אם ל־4 ילדים
זינב עבד־א־רחמאן טאהא	בת 45	
בקריה מחמוד טאהא	בת 17	בתה של זינב עבד א־רחמן טאהא
עלי עותומאן טאהא	בן 30	הניח אשה ו־8 ילדים
ג׳מאל סלים טאהא	בן 12	
אחמד מוחמד פריג׳	בן 35	הניח אשה ו־4 ילדים
מוסא דיאב פריג׳	בן 18	
עלי נימר פריג׳	בן 17	
עבד סלים פריג׳	בן 14	
כמיסה אחמד עאמר	בת 50	אם ל־7 ילדים
סאלח מחמוד עאמר	בן 40	אב ל־3 ילדים
סאלח סלאמה עאמר	בן 18	
אחמד ג׳ודה עאמר	בן 17	
מחמוד עבד אל־גפאר	בן 35	הניח אשה ו־7 ילדים
ריאד רג׳א חמדאן	בן 8	

טייבה

מחמוד חביב		נהג במכונית המשא שהובילה את הפועלות
מחמוד עקל ג׳אבר	בן 14	יצא מביתו בשעה 6 בשליחות אביו

טירה

נימר עבד אל־ג׳אבר סולטן	בן 60	לא הספיק להגיע במסעי קני הסוכר אל ביתו

ג׳לג׳וליה

אשה אלמונית

כפר ברא

פועל אלמוני		עבד בכפר קאסם

תחום המשולש

מאת נתן אלתרמן

אחר שנתחורו לך קמעה־קמעה פרטיו של אותו מעשה מחריד.
אחר שנתגלו לך אפלו וממדיו וקמו חשופים כמו גלעד.
שוית כנגדו את הודעת הממשלה, ההודעה על „נפגעים", ההודעה העמומה־החוורורית.
ולא ידעת אם אמנם אליו היא מתכונת... כי תהום בין העבדות המבעיתות ובין ההד.

אחר שנתחורו לך פרטיו של אותו מעשה מחריד.
פרטיו שאין היד מורמת לספרם בכתב לא רק מטעמי צנזורה מצוה...
ידעת: אין לכתב על כל נושא אחר. לא מאמר ולא ספור ושיר. כי מסרבת העברית
לדלג על נבלה שנעשתה בישראל. כך אפי הלשון הזאת. כזה טיבה.

אומרים: „יהיה משפט — וסוף פסוק. הדין ידון ואת גזרו יפסק".
אומרים: „נניח זאת לתהליך המשפטי. האם אין די בכך?" לא. אין זה כל וכל.
הדין הוא אלף־בית. משכל ראשון. לא יתכן כי לא יעניש הפשע את החק.
אך גם לפני בית־דין וגם אחרי בית־דין עוד חסרה הפרשה עקר גדול.

לא תתכן חברת אנוש, אשר מקרה כזה שנתחולל לתועבה
לא יעורר בה את החלחלה והחמה. חמת צבור עם זעמם האנושי והפרטי של אנשים ושל נשים.
שכן בלעדי זאת אין המשפט כי אם תגובה מיכנית. טכנית. רובוטית! תגובה
המתחוללת בשממה ובריקות ולא בקרב עם צלול הכרה ונכון חושים.

ידענו גם הגד לנו: מטה המשטרה חרד לשמע פעלם של פקודיו
(אף כי חובה לומר: עושי הפשע לא היו כפופים למרותו־וסמכותו באותו ליל עצר יהודי...)
ידענו גם הגד לנו כי המטכ"ל זעזע. ולא אחד בממשלה תפס ראשו בשתי כפות ידיו...
אך מאתנו. מהמון בית ישראל. גוזלים את זכות היסוד של הידיעה ושל הדין.

שכן מיום המעשה ועד עתה נתון אותו הפרק לספול
של לחש סוד שאינו סוד כי כבר יצא הוא לשוטט בארצות חוץ.
שכן מאז ועד עתה אופף את זו הפרשה אפול.
אפול לא־אנושי ולא־צודק ולא־נחוץ.
וזמרים וזמרות שרים את שיר־משמר־הגבול
וקול דמי נקיים חופר אפיק בו וצורח.

וכך במקום הקו העז והברור אשר יפריד בין הצבור ובין פושעיו.
בין מלאכת המשמר ההכרחית ובין הופכי צלמה לצלם חרדות.
נפרשת סכתה של השתיקה על כל וכל יחדו
והועדה אשר הוקמה לחקר היא הסודית, החשאית והאלמה שבועדות.

וכך נהיים כלנו, בלי־משים ועל כרחנו, מאיש הרחוב ועד ראשי מטות ועד שרים בממשלה.
כשתפים לאחריות־שמירת־סודו של מעשה דמים בל ישמע קולו.
וכך יוצא כי עם המתעתד להיות אור לגויים איננו מראה סימן של התרגשות קלה
על זועה שנעשתה בידי שוטרים שומרי־גבולו. ענין לבית־הדין הוא, ותו לא.

לא תתכן חברת אנוש, לא יתכן צבור בר־הכרה
שלא יהם לצת מקרה כזה ולא ישאל (בלי הצטרכות למטיפי מוסר)
כיצד קרה מה שקרה ואיך יכול היה לקרות מה שקרה
ואיך ומה חיב הוא לעשות כדי שלא תקרה כזאת מחר.

לא תתכן חברת אנוש אשר מקרה כזה לא יחרידנה כסיוט.
ולא ירעיד בה, לפחות במעט, כסאות של מפקחים ומפקדים גם ישירים וגם לא־ישירים.
ולא ירעיש בה מושגים שנשתרשו ולא יזעיק מורי פקוד והדרכה ולא יעיר בה
את חשבון־הנפש־והאחריות.

וזאת מחוץ לענש שיחול על ראש עושי התועבה האסורים.

לכן לא זו בלבד שאין לשמר את הדברים בסוד.
לא זו בלבד שאין לנעל דלתי משפט על זה הפשע ולדון בו במלחש ובמכסה.
כי הדיון צריך לחרג ממסגרתו. כי יש לדון על כל בבאור מלא, מני גורמי צבאי ועד גורמי יסוד.
כי רק בדרך זו יגד ויקבע כי אין לעם הזה יד באשם הזה.

אמנם — על סף המלחמה היה המעשה. על סף מסה גדולה וספר רב
אך אם יש טעם לחשבון של „נסבות"... כקטגור נושאת קולה עת עברות
על סף זירת קרבות היה המעשה. אכן. אבל בקצה זירת הקרב.
בפאתי דרום של הזירה הזאת קמים צוקיו של הר עשרת הדברות.

הטור השביעי, דבר, 7.12.56

לדני, השלום

מאת אורי אבנרי

ראיתיך הערב הולך ברחוב. אולי תמהת על כי לא קיבלתי את פניך בתרועה, כנאה לקבלת פני לוחם חוזר.

ראיתיך, דני, והשתדלתי שלא להיפגש איתך. ידעתי שפגישה זו תכאיב לי, שאפחד להסתכל בעיניך, שכל מלה מדבריך תזכיר לי את אשר שמעתי.

אולם כבואי הביתה, גברה בלבי ההכרה שנהגתי כפחדן. הדברים חייבים להיאמר — למען בריאותי שלי ולמען בריאותך שלך, דני. הרי הם לפניך.

•

אבוא ישר לענין. שמעתי כי עשית מע־שה שלא ייעשה. מעשה המשנה לחלוטין את דמותך בעיני.

יכולתי לפתוח ולומר כי הבאת נזק עצום למדינה ולעם היהודי. תהיה זאת הא־מת המרה.

קטנה המדינה, ואין בה סודות. לא זו בל־בד שהיא מוקפת אויבים, אלא שלא חסרים האויבים גם בתוך גבולותיה. על כן, כל פרט ופרט, סופו להתגלות ולהגיע אל אוזני העו־לם. כמעט לכל מעשה ישנם עדים, וסופם של עדים אלה לספר את אשר הם יודעים.

החשבת כי מעשך יכול היה לספק חומר הסתה בידי שונאי־היהודים בכל מקום, וכי הוא יכול לזרוע את זרע הפורענות בלבם של אותם שלא היו עוד שונאי־יהודים את־מול־שלשום?

ברפיח נעשה מעשה, שיש לו הצדקה צב־אית, בניגוד למעשה אשר אתה עשית. האם עלה על דעתך כי אפילו מעשה כזה, עם כל הבורח הצבאי שהיה בו, הנחית מכה איומה על סיכוייה של ישראל להחזיק בחלק זה של ארץ־ישראל, ופלס את הדרך בפני הקמת בסיס זר חדש על אדמת הארץ?

אחרי שאירעה פרשת כפר־קאסם, אמר אחד מחברי הכנסת — היחיד מבין כל חברי הכ־נסת, מלבד הקומוניסטים, שהיה לו אומץ־הלב לדבר בבירור על פרשה זו — כי המש־תמש לרעה בנשק העברי מזיק למדינה יותר מאשר בוגד או מרגל. אין ספק שהוא צדק.

עד כמה שייראה לך הדבר כמוזר, יש כוח למצפון־העולם. אין הוא מכריע את גורל המדינות, אולם קשה מאד לשחות נגד זרם זה. סטאלין שאל פעם בלעג כמה דיביזיות יש לאפיפיור והוא הספיק להתחרט על דעה זו. אין דיביזיות למצפון, אולם מצפון העו־לם יכול להקשות מאד על פעולתן של די־ביזיות.

כל זה יכולתי לטעון לעומתך, דני. אולם לא אעשה זאת. כי הרי לא זאת הנקודה החשובה.

הייתי מתנגד למעשך גם לולא היה בו כל נזק למדינה. גם לולא הוסיף טיפה לכוס־התרעלה של יהודי הפזורה.

שמעתיך אומר, פעם, שחייבים אנחנו לה־טיל את חתיתנו על הערבים באשר הם. חיי־בים אנחנו ליצור מצב בו ירעד הערבי לעצם מראהו של אדם עברי, שיאחז בו הפחד לע־צם משמע שמו של חייל עברי וצבא עברי. רק אז יובטח השלום, והשקט יחזור על כנו.

יתכן שקורצת מחומר נוקשה יותר ממני. פעם קראתי לילד ערבי, באחד מכבישי הנ־גב, כדי לשאלו לכיוון הדרך. נדהמתי לר־אות כי נתקף בכל גופו התקפה של רעדה. לפתע הבנתי כי כאן עומד לפני יצור אנושי הפוחד ממני, מפני שאני עברי. בשבילי היתה זאת חויה נוראה. לא הייתי רוצה להיות שייך לעם ששמו מעורר חלחלה בלב ילדים.

אבל אל נערבב רגשות עם הגיון. הרי אתה, דני, איש ההגיון הנוקשה, האיש הבז לרגשות. האם חשבת עד הסוף? ההבאת את הגיון דבריך עד לקצה האכזרי?

פעם דיברו המתיישבים הלבנים באמריקה הצפונית כמוך. הם אמרו: „יש רק אינדיאני טוב אחד, והוא האינדיאני המת". הם הש־מידו כל אדום־עור שנזדמן לדרכם. אולם האינדיאנים היו מעטים ומפגרים, והלבנים היו רבים ומפותחים. עלה בידם כמעט להכ־חיד את הגזע האינדיאני הצפון־אמריקאי.

דיברו כך גם אנשי הקו־קלוקס־קלאן. הם רצו כי כל כושי יחוויר למראה האיש הלבן. הם המציאו את משפט־הלינץ'. בשנה אחת — 1892 — רצחו 231 איש בארצות־הברית. אולם הם היו הרוב המאורגן, ואילו הכושים היו מיעוט דל וחסר־אונים.

•

היה זה דווקא לוחם מקצועי שה־בין לראשונה כי זרע קטן של רקבון עלול להשחית צבא שלם, עם שלם. יתכן כי עכן היה לוחם לדוגמה, אולם יהושע בן־נון דן אותו למיתה בעוון מעשה שוד קטן. הוא עשה זאת כדי להגן על צבאו מפני התפר־קות מוסרית, שסופה הרס פנימי.

יתכן שפשענו שלא הקמנו סייג למוסר, כדי לשמור על הבריאות הנפשית של האו־מה הלוחמת. היינו צריכים לכלול בשבועת־האמונים של כל כוחותינו המזויינים את הפסקה: „אני נשבע לשמור על טוהר הנשק אשר המדינה מפקידה אותו בידי".

אולם ההכרעה האמיתית איננה פורמלית, איננה קולקטיבית, איננה חוקית. ההכרעה האמיתית היא אישית, היא מצפונית, היא שלך ושל חבריך במשפחה הלוחמת.

בלילה, כשאתה לבדך עם עצמך בחן את עצמך. אם תגיע למסקנה שטוב עשית, הרי אתה אחת מאבידות המלחמה, אבדה טרא־גית יותר מחבריך שנפלו ונפצעו. אם תגיע למסקנה שתעית בדרך, אתה, דני, המנצח של המלחמה הזאת.

יתכן מאד שלא אתה ולא חבריך תודו לי על מכתבי זה. יתכן שתשנאו אותי. אך, כפי שאמר אותו נזיר גרמני: „כאן אני עומד, איני יכול אחרת".

חנידון, העולם הזה, 5.12.56

לא ידענו

מאת דן בן־אמוץ

מישהו השאיר על שולחננו את הרשימה הבאה ואנו רואים לעצמנו חובה קדושה לפרסמה במסגרת התגובה שלנו. שבוע ימים חלף מאז קראנו אותה והיא עדיין רודפת אחרינו ואיננה מרפה. אם אתם מחפשים הומור ושעשועים במדור הזה, אנא, פסחו על הרשימה הבאה:

השעה שתים אחר חצות. זה שלוש שעות שלא זזתי מהכסא. אני שומע את רחש הים מחוץ לחלוני אך הפעם הוא אינו מצליח להשכיח דבר. העיר ישנה. כולם שכחו או לא רוצים לדעת. האנשים הסתגרו בבתים הלבנים והם אינם בוכים.

פגשתי גרמני הערב. גרמני אמיתי, לא יהודי. אין לי מושג איך הוא הגיע הנה. עמד ליד מכונת אספרסו ושתה קפה. שאל אותי משהו בגרמנית והתחלנו לדבר. הוא לבש חליפה שחורה למרות שהיה חם. בידו האחת החזיק תיק ובשניה מקל טיול. שערותיו היו בהירות מאד. בן 40 אולי. מצחו הגבוה ופניו המאורכים אמרו חכמה. כשחייך ראיתי מיד שהוא אחר, שהוא אנושי כל כך — שהוא אדם. מוזר שלא שאלתי אותו מה הוא עושה כאן. הגרמנית שלי חזרה אלי פתאום למרות שלא דיברתי את השפה הזו שנים רבות. (באתי ארצה עם עלית הנוער ב־1937.) דיברנו על תיאטרון תחילה. (לקחו אותו לראות את „מחזה רגיל".) אחר כך דיברנו על מוסיקה והוא אפילו הבין למה לא רוצים לשמוע כאן את שטראוס. דיברנו על מוסיקה ועל הרבה דברים אחרים. אינני זוכר כבר איך נסחפתי לנושא המסוכן. נדמה לי שדיברנו על המצב בעולם ועל חדשות העתונות, ופתאום, מבלי שתהיה אפשרות להיסוג ולצאת מזה איכשהו, דיברנו על השואה ועל מה שהגרמנים עוללו לעם היהודי. (הורי לא הגיעו ארצה. האדם האחרון שראה את אבי סיפר שראה אותו חופר תעלה לצד הכביש ובעיניו דמעות. את ענין הדמעות הוא הוסיף ודאי. מעולם לא ראיתי דמעות בעיני אבי.) שאלתי את הגרמני מה היתה תגובתו ותגובת אנשים נאורים [illegible] אינטלקטואלים [illegible] לענין מחנות ההסגר והגאזים. רציתי לדעת איך הוא ישן באותם הלילות, האם ישן עם אשתו, השיחק עם ילדיו? לא שאלתי את השאלות האלה בצורה פרובוקאטיבית. סתם רציתי לדעת. תשובתו הדהימה אותי.

„לא ידעתי, אמר, לא ידעתי כלום".

„זה לא יתכן", אמרתי. זה לא יתכן שלא ידעת דבר. „לא קראת עתונים? לא שמעת מחבריך, משכניך?"

„לא, אמר הגרמני. העתונים לא כתבו על כך. איש לא סיפר לי. תאמין לי".

לא האמנתי לו כמובן. לא רציתי להאמין שהוא ינסה להתחמק בצורה כה זולה, לא תיארתי לעצמי שהוא יעיז לחזור על התרוץ הנדוש הזה. הסתכלתי ישר לתוך עיניו ופתאום ראיתי שהוא גרמני. עיניו היו רעות ומימיות ושפתיו היו צרות וחלקות. בחילה תקפה אותי. רציתי לירוק בפניו אך במקום זה שילמתי בעד הקפה שלי וכבר עמדתי ללכת כשהוא עצר בעדי פתאום ואמר:

„סלח לי שאני מעכב בעדך. רציתי לשאול אותך שאלה אחת בלבד. אתה נראה לי כאדם אינטליגנטי ורגיש מאד. מה היתה תגובתך כששמעת על המקרה שקרה לפני חודש בכפר קאסם?"

„מה כוונתך?" שאלתי.

„כוונתי, אמר הגרמני, להרגשתך. מה היתה הרגשתך? האם ישנת יפה בלילות? נשקת לנערתך? קראת שירה?"

„איני מבין, אמרתי. מה קרה בכפר קאסם?"

„אל תגיד לי שלא שמעת", אמר.

„לא שמעתי דבר", אמרתי.

„זה לא יתכן, אמר הגרמני. לא יתכן שלא שמעת מידידיך ושכניך. האם לא קראת על כך בעתונות?"

„לא! צעקתי. אני קורא יום יום את העתון ולא קראתי [illegible] על כפר [illegible]ם. תאמין לי! למה אתה מתכוון? מה קרה שם שחייב הייתי לדעת אותו? דבר, לכל הרוחות!"

אך הוא לא ענה. הוא הסתכל בי פתאום בחשד. לא, זה היה יותר מחשד. זו היתה ידיעה איומה. הוא הסתכל בי כאילו שעיני היו רעות ומימיות וכאילו ששפתי היו צרות וחלקות. פיו הרעיד קמעה. הוא רצה לירוק בפני אך במקום זה הוא שילם עבור הקפה ששתה ויצא לתוך הרחוב מבלי להסב את פניו.

מה נשמע, מעריב, 7.12.56

קישינוב וכפר=קאסם

מאת יצחק זיו־אב

הפוגרום הגדול בקישינוב הרו־סית השתולל בשני ימי הפסחא הנוצרית, בששי ובשביעי באפריל 1903, לפני 53 שנים. קישינוב נר־שמה לדורות ביסורי הגולה היהו־דית. קישינוב הפכה סמל לאוירה, בה מעשי הרוב מעוררים בלבו של המיעוט הרגשה של אי־שוויון ואי־צדק.

בפוגרום בקישינוב נהרגו קרוב לחמישים יהודים.

אימת הדם הנשפך הונצחה בע־מו של ביאליק:

ואם יש צדק — יופיע מיד!

בסוף החודש השני לאחר רצח אזרחים ערבים בכפר־קאסם נת־פנתה הכנסת לשמוע הודעה מאו־חרת על התפרצות הדמים של יחי־דת משטרה שלנו. בדיון מוקדם, שפרסומו המוקדם גרע מן הספ־פונטניות הטבעית, נקבעה צורת הבעת הזעזוע, האבל והזעם של נציגות העם בכנסת.

הציבור לא ידע את עוצם הזועה. הצי־בור לא ידע כי המדים שלנו הוכתמו ברצח שמספר קרבנותיו כה גדול. אבל הכנסת ידעה. חבריה שמעו דו"חים מלאים בישיבו־תיהן הסגורות של הסיעות הפוליטיות. המפ־לגה הפרוגרסיבית אפילו הודרזה לתבוע משפט פומבי עוד לפני שאפשר היה לנחש אם בית־הדין הצבאי מתכון לסגור או לפ־תוח דלתותיו.

הכנסת ידעה ודחתה את גילוי הזדעזעותה. אכן, היתה מערכת סיני. אכן, היה המתח של המלחמה הקרה. אבל גם בתוך זמן זה התפנתה הכנסת לדון בחוקת שכר העבודה, ובחוקת תגמולים ובמסים. וכאשר מוראות כפר־קאסם הגיעו לסדר יומה השל"ז, הם באו בפיאניסימו לא מוסבר, משולבים כס־עיף־אגב בתוך הדיון על חוקי חירום. והי־תה לנו הרגשה כבדה כאילו מישהו, במבו־כתו, בפחדו בפני מה־יאמרו, מתלבט בנסיו־נותיו המנוגדים — שלא לחפות על הפשע, ויחד עם זאת לרפד את פרשת כפר קאסם ריפוד מרגיע של חצאי דברים.

וזה לא נחוץ, וזה פוגע בכל אחד מאתנו, מפני שעם ישראל יכול להביט נכחו ישירות.

עם ישראל איננו עורך פוגרומים, ואין בו פורעים. עם ישראל איננו מצית שנאה אפילו לאויביו. העם אשר עבר באש ובדם של היירמאקים והנאצים לא יכול להיות מוכתם בהתפרעות פתאומית.

הכתם לא ידבק בנו על הדם הנשפך אלא על ה י ח ס לדם הנשפך.

★

העלינו רפאים מקישינוב, לא לשם הלקאה עצמית סיפרנו איך זועזע העם היהודי, אנו רצינו להרגיש כי המצפון הלאומי זועזע לא מפני הדם, כי אם מפני הצדק שהתאחר לבוא.

בית דין צבאי ישפוט ויחליט במידת אח־ריותם האישית של י"א מפקדים וטוראים במשטרת הגבולות. אנו מאמינים ביושרו של בית דין צבאי, אבל היינו מעדיפים את נסיונו ואת שיקולו העצמאי הבשל של בית דין אזרחי. מכל מקום אחריותם הממשית של משתתפי מרחץ הדמים תיקבע בדין.

אנו מניחים, כי הנאשמים יתגוננו, הם בודאי ינסו להוכיח כי האחריות חלה לא עליהם בלבד. קשה לתאר, כי בחורים שלנו הפכו פרא־חיות וקצרו בדם קר באנשים, נשים וילדים עובדים, אשר חזרו מן השדות מבלי דעת, כי בתוך כפרם הוכרז בשעות היום עוצר. אולי יצביעו על פרובוקציה. אנו, מכל מקום, מתפללים מכל לב שיתגלו הוכחות לכך שבחורים יהודים במדי משטרה יהודית לא אבדו צלם אדם.

השאלה המטרידה אותנו איה שאלת אח־ריותם האישית של משתתפי ומפקדי הרצח. האמנם נאמר די, ונרגיע מצפוננו בהענשת מבצעי הרצח?

השאלה המטרידה אותנו היא אחריותו של הציבור — של השותקים, והמשתיקים, של אלה המקווים למצוא פורקן להזדעזעותם בדין צדק נגד האשמים הישירים; המתפש־רים עם מצפונם במעשה יפה של פיצויים מהירים וגבוהים למשפחות השכולות, מט־רידה אחריותם של אלה, המפעילים ללא משוא־פנים את החוק, ומסתפקים בקודקס החוקים, בחטא ועונשו.

★

הצדק לא הופיע מיד. אלינא נט־עה לחשוב, כי מאסרם ומשפטם של מפקדי הרצח הוא הנו גילוי הצדק. גם כופר הנפש אינו מזכה את הרוב, אשר שליחיו פגעו במי־עוט. הצדק מחייב יותר, ושום טע־מים מדיניים אינם מתירים לנו פשרה.

אנו עם של מיעוט. כל שנות קיומנו נר־דפנו כמיעוט. טבחו בנו. התאנו אלינו. אפי־לו שהעניקו לנו שוויון אזרחי, הרי שום משטר בעולם לא הצליח להסיר מעלינו את פחד המיעוט הנתון לחסדו של הרוב. והמ־שורר הלאומי שלנו הוא שזעק לשמים „אם יש בכם אל, ולאל בכם נתיב", והוא שקרא ממעמקי יאושו לצדק המתמהמה „ימוגר־נא כסאו לעד". יותר מכל עם אחר התענינו בצפיה — לא להענשת הקרושיבאנים, בני קישינוב המתפרעים על פני הפזורה היהו־דית, כי אם להופעת הצדק, אשר יפזר את האוירה, שהולידה בדברי ימינו את קישינוב הנשכחת והתלקחה עד ימי אושביצים הזכורים עדיין.

אנו חייבים לזכור זאת.

אין לנו צורך מיוחד לעשות זאת בשביל להיות צודקים כלפי העולם הגדול. אנו חיי־בים להיות צודקים כלפי עצמנו, כי אנו אח־ראים למוסרו של העם.

וזהו הצדק אשר אנו, כמיעוט, מבקשים בכל רחבי העולם הזה. לא משפט, ויותר ממשפט — כי אם צדק.

★

האחריות הישירה לרצח ההמוני חלה, כמובן, על מבצעיו. אבל הכ־נסת עוד חייבת לבחון ולמסור לעם — ולהרגיע אותו — אם ובאי־זו מידה חלה אחריות כללית להתי־לקחות היצרים בכפר ערבי על צמרת הממשל הצבאי, והמשטרה, ועל אותו המדור בממשלה הממו־נה על הקו הכללי כלפי המיעוט הערבי במדינה.

קבוצת האשמים ממשטרת הגבול תישא בעונשה, אבל לא העונש יעקור את שרשי הרע.

הכנסת היתה חייבת לעשות זאת בלי, ועוד לפני שפך הדמים בכפר־קאסם. הלוא בחרנו את נציגינו למוסד העליון לא בשביל שיזדעזעו לאחר זמן אלא בשביל שיפקחו עינים וידעו את המתהוה סביבם וימנעו מעשים.

הכנסת נכשלה בזאת. היא נכשלה בשלוות נפש ממושכת. היא נכשלה בהשהייה לא מובנת בדיון. חצאי הדברים והרחיות החשידו אותנו, את כולנו. השתיקה לא הועילה הפ־עם כמו שאינה מועילה ולא תועיל לעולם.

אם רצינו דוקא בכך, הרי אנו יכולנו לה־יות צודקים יותר בעיני זרים, אשר מהם דורשים אנו כל פעם צדק לאחינו בפינה אח־רת בעולם, אילו לא גלינו מבוכה בכפר־קאסם, אילו היינו פוגשים את הזוועה ופור־שים אותה מיד ובמלוא הזעזוע, בכל מוראה, מבלי שיקדימונו בזאת משנאינו.

את הנעשה אין להשיב. קבוצת שוטרים יהודים רצחה אזרחים ערבים, אשר ראו בה שליחי שלטונו של הרוב היהודי. למען כבו־דו, למען הצדקת ריבונותו, העם חייב לדעת בלי הסתר דבר ובלי חצאי מעשים מה היה לנו ששליחינו הפכו לרוצחים.

הבוקר, 14.12.56

אגדות לילדים

מאת עמוס קינן

לא זה הדרך

להרוג אנשים חפים מפשע, אין דרך רעה מזו. מכאן מתחילה ההידרדרות.

מי שמתחיל כך, סופו להגיע לשוד אדמותיהם של אזרחים. וזה דבר מאד מאד הרה סכנות.

כי מי שמתחיל לשדוד אדמות, סופו עישלח את ידו ברכוש לא לו, וגם זה דבר מסוכן.

כי השולח ידו ברכוש לא לו, עלול בבוקר לא עבות לשלול את זכויות האזרח מאזרחים, והרי זה עוול כלפי הדמוקרטיה, ועוול המוליך להידרדרות.

כי השולל את זכויות האזרח מחלק מהאזרחים, עלול לשלול אותן גם מחלקים אחרים, וסופו להוציא חוקי חירום.

והמוציא חוקי חירום, מסוגל ללא ניד עפעף לגזור כליה על חופש הדיבור, וגם זה סימפטום מדכא.

כי הגוזר כליה על חופש הדיבור, חזקה עליו שגם מהפלייה, סילופים וכזב לא יירתע, וזוהי תחילת הקץ, כי מפיח הכזבים והמפלה בין דם לדם סופו להקים ולבצר שלטון לא טהור.

הוא אשר אמרנו: המתחיל ברצח, סופו להידרדר במדרון, ויום אחד יוכח לדעת שלא לחינם נתנו אבותיו לעולם את עשרת הדיברות. שובו, בנים שובבים!

★ ★ ★

מחזור החיים של השילומים

כאשר א' רצח את ב', היה חושך בעולם. השמש שזרחה לאחר מכן הטילה עליו אור לא נעים והוא חש רגש בושה צורב. בחברה הטובה הסתכלו עליו כבעל מי שסרח. לא היתה לו ברירה, והוא אסף כסף וחילק אותו בין היתומים של ב', למען יתחילו את חייהם מחדש, בעולם ללא פחד.

כאשר ב' רצח את ג', היה חושך בעולם. השמש שזרחה לאחר מכן הטילה עליו אור לא נעים והוא חש רגש בושה צורב. בחברה הטובה הסתכלו עליו כבעל מי שסרח. לא היתה לו ברירה והוא אסף כסף וחילק בין היתומים של ג', למען יתחילו את חייהם מחדש, בעולם ללא פחד.

המשיכו, ילדים, לשחק בבלונים בעולם ללא פחד. באל"ף בי"ת יש רק עשרים ושתים אותיות.

★ ★ ★

כרם הקוצים

לאיש אחד היה כרם. אבל השכנים הרעים התנכלו לענבים. אז הוא בנה גדר תיל מסביב לכרם וקנה כמה כלבים.

אבל זה לא עזר. אז הוא עקר כמה שורות גפנים ובנה עוד גדר תיל, וקנה עוד כלבים. אחר כך הוא הלך לשבת תחת גפנו ותחת תאנתו.

אבל גם זה לא עזר, והוא נאלץ לעקור עוד ועוד שורות גפנים ולהקים עוד גדרי תיל, עד שהכרם הפך לכרם של קוצים. דעת הקהל מיילת בין הקוצים בזהירות והכלבים ילל בקול עצוב.

יהיה המשפט פומבי!

אין להוסיף על המלים החריפות שראש הממשלה גינה בהן את המקרים המזועזעים בכפר קאסם ביום הראשון של פעולות צה"ל בסיני. הכוחות המזויינים של ישראל יצאו למלחמה כדי להסיר את סכנת הרוצחים מעלינו; ובאותו הזמן הפכו אנשים אחדים את החוקים האנושיים היסודיים ביותר והמיטו עלינו חרפה בהרגם בדם קר אורחים ישראליים תמים מפשע. העובדה שאנשים אלה לבשו את מדיה של משטרת ישראל מחמירה עוד יותר את אשמתם. אין אדם בקרבנו המוכן להזדהות בכל צורה שהיא עם מה שנקרא בפי ראש הממשלה „מעשה זוועה מחריד".

הודעתו של מר בן־גוריון בכנסת הביעה את רגשותיו של כל העם במדינה. כל תושבי ישראל וכל יהודי בעולם קיבל בסיפוק את ההודעה, שמלבד הגינוי מעל במת הכנסת, מלבד הבעת רגשות הזדעזעות ותשלום הפיצויים למשפחות האבלות, ינתן גם העונש המתאים לאשמים במותם של הערבים בכפרי הגבול המזרחי. אך אין עדיין בטחון שהסידורים שנעשו בקשר עם משפטם של אנשים אלה מבטיחים שהם אמנם יבואו על עונשם בכל חומר הדין על פרשה מכאיבה ומבישה זו.

ראש הממשלה אמר בהודעתו, כי „מפקד הגדוד וכמה מפיקודיו אשר בצעו פקודה בלתי חוקית" הועמדו לדין. אין משפט זה ברור די צרכו. האם גם מפקד הגדוד הואשם רק בביצוע פקודה בלתי חוקית? אם התשובה על כך היא חיובית, נשאלת שאלה אחרת: מי נתן את הפקודה הזאת ומתי יועמד לדין גם נותן הפקודה, אשר ביסודו של דבר הוא האחראי לפרשה זאת? אם התשובה היא שלילית ומסתבר שמפקד הגדוד נתן בעצמו את הפקודה, אפשר לפרש את דברי ראש הממשלה כאילו פיקודיו של אותו מפקד יואשמו רק בביצוע פקודה בלתי חוקית, עבירה שמידת חומרתה אינה מגיעה למידת החומרה של „מעשה הזוועה המחריד" (כדברי ראש הממשלה). נראה לנו שבמקרה כזה האשמה צריכה להיות רצח בכוונה תחילה.

מידיעות קודמות אפשר היה להבין שמבצעי המעשה של המתת גברים, נשים וילדים שלווים, אמנם הועמדו לדין בהאשמה הכבדה ההולמת את הפשע. אנו מקווים שהודעת ראש הממשלה אינה מבשרת שום שינוי בענין זה, אבל ניסוח הודעתו מעורר ספיקות.

אולם לא הודעה פומבית של ראש הממשלה. המשפט חייב להתנהל בפומבי, פן יוכלו אויבינו לטעון שהסתרנו משהו מעיני העולם וכי אין ברצוננו להעניש את האשמים באמת. אין כל נימוק היכול להצדיק עשית דין לאנשים אלה מאחורי דלתות סגורות. מעשיהם היוו פשע נגד כל חוק ורגש אנושי. במחנה של מדינת ישראל לא יכול להיות קשור במעשים כאלה.

קוצר ראות בלבד יכול להניח שהמאורעות הנ"ל לא הגיעו לידיעתם של גורמי חוץ למיניהם. הנסיון להטיל עליהם איפול בעתונות המקומית עלול אך להגביר את החשד אצל גורמים עוינים שיש לנו להסתיר דבר נוסף על מה שאירע בכפר קאסם וכמה כפרים ערביים אחרים ב־29 באוקטובר. הפרשה היא מעשה זוועה כשלעצמה; היש צורך לעודד גל של שמועות על ידי נסיון של הטלת איפול וניהול המשפט מאחורי דלתיים סגורות?

ברם, צריך לנהל משפט פומבי לא רק משום שניהול משפט סגור עלול להוסיף לנו נזק מדיני נוסף על הנזק שנגרם לנו ממילא. צו המוסר הוא שהעם כולו ילמד על מעשה הפשע שבוצע, ושיווכח וידע כיצד שופטי ישראל — צבאיים או אזרחיים — ישפטו את הנאשמים ומדוע ידונו אותם לעונשים שיטילו עליהם. מה שקרה, מחייב כפרה; וספק רב אם ניתן לנו לכפר על העוון שהוא איום לפי טבעו ומחריד לפי מספר הקרבנות; מאחר שעונש המוות בוטל מעיקרו, נבצר מאתנו לתת סיפוק לתחושת הצדק האלמנטרית שהיא בוודאי ובוודאי תחושת הצדק המקובלת בקרב המי-

מאת גרשם שוקן

עוט הערבי הגר בתוכנו. אך לפחות חייבת המדינה לנקות את עצמה מהכתם המכוער שהוכתמה בו, — על ידי פומביות המשפט.

שום פסק דין לא יקים את המתים לתחייה. אך משפט פומבי מסוגל לפחות ללמד את העם שהשלטון במדינת ישראל, בשום פנים ובשום צורה, אינו מחפה על פשעים ואינו חס על כבודם של אנשים המפקירים את כבודם במו ידיהם על ידי מעשה תועבה. עלינו לבער את הנגע שהתחיל לאכול בחלק מגופנו הלאומי; ותנאי ראשון לביעור זה הוא שנחשוף אותו לעיני כל. זאת היא חובה חינוכית גם כלפי הנוער. איך נגדל את הדור הצעיר שלנו המשרת עתה והעתיד לשרת בשנים הבאות בשורותיו של משמר הגבול, לא רק למשמעת לגבי הפקודה ולתקיפות במקום שהיעדר תקיפות כמוה כחולשה מסוכנת, אלא גם ליראת כבוד כלפי חיי האדם וליחס אנושי כלפי האדם שאינו נושא נשק? כיצד נבטיח שצעירים אלה ישכילו להבחין בין פקודה חוקית לבין פקודה בלתי חוקית אם לא ניטע בלבותיהם, לצידה של נכונות להשמע לפקודה ולצידה של רוח קרבית, חוש לצדק?

מאות אלפי אנשים יודעים על מה שקרה בכפר קאסם אולם אף דין וחשבון מפורט ומדוייק לא הורשה עדיין להתפרסם בעתונות. הסיפור מועבר מפה לאוזן. אם יתנהל המשפט נגד שלושה אנשים מאחורי דלתיים סגורות, יסיקו אלפים אלה את המסקנה שהממשלה, אחרי ככלות הכל — אם כי גינתה את הפשע ומשלמת פיצויים למשפחות ההרוגים והפצועים — עדיין חסה על הנאשמים. אין בכוחה להציל אותם מחומרת העונש — כי ההחלטה על כך נתונה בידי השופטים שהם כפופים להוראות החוק בלבד; אך יתקבל הרושם כאילו הממשלה מעוניינת בכך שפרטי אשמתם ויתכן אפילו שמותיהם של הנאשמים לא יוודעו ברבים. העונש לא יוכל בנסיבות אלו למלא את תפקיד ההרתעה.

עלינו לעשות את הכל כדי למנוע הישנות של מקרה כפר קאסם. אם המשפט לא יתנהל בפומבי, לא עשינו את הכל אשר לאל ידינו כדי להשיג מטרה זאת.

הארץ, מיום ליום

זרע הפורענות

מאת אורי אבנרי

הברית החדשה של הנוצרים מספרת על אחד המאורעות הדרמתיים ביותר בתולדות האנושות: משפטו של ישו איש־נצרת. לפי סיפור זה, לא רצה הנציב הרומאי, פונטיוס פילטוס, לדון את ישו היהודי למיתה, אך נעתר לבקשת ההמון. „וירא פילטוס כי לא יכול להם, אך עוד תוסיף המהומה, ויקח מים וירחץ את ידיו לעיני העם, ויאמר: נקי אנוכי מדם הצדיק הזה, ראו אתם."

היתה זאת בלי ספק דרך פשוטה וזולה מאד לצאת ידי חובה כלפי המצפון. לא היה דרוש אלא מעט מים בקערה. הוא פעם בהתאם להוראה התנ"כית, כי זקני העדה ירחצו את ידיהם בהימצא חלל על אדמתם, יאמרו „ידינו לא שפכו את הדם הזה."

בימים האחרונים, יש לי הרגשה שכולנו דומים קצת לנציב הזה. אני מתכוון לפרשת כפר־קאסם. אני מתכוון לכל אותם שהרימו את קולם, מי בשיר ומי במאמר, כדי למחות נגד מעשה־הזוועה.

רחצנו את ידינו. הכרזנו בקול גדול, ובהתרגשות רבה: נקיים אנחנו מן הדם הזה, ראו אתם.

גם זאת היתה דרך זולה. אולם האם יצאנו ידי חובה?

השבוע אמר לי אחד החברים, בן משק מעמק־יזרעאל: „אני מקנא בכל האנשים האלה שהתרגשו למחרת המעשה. הם התרגשו מפני שלא העלו מעולם על דעתם כי בני העם הזה מסוגלים לבצע משהו כל כך נורא. הם חשבו כי הנוער שלנו שונה מכל נוער אחר, וכי לנו לא יכול לקרות מה שקרה לאחרים. אולם אני שייך לנוער זה ואני יודע שאנחנו מסוגלים לדבר כזה. לכן לא יכולתי להתרגש מפרשת כפר־קאסם."

ברגע הראשון רציתי לענות לו בחריפות, אך פתע נראה לי שהוא צודק. פרשת כפר־קאסם לא התחילה בנובמבר 1956. היא התחילה לפני הרבה, הרבה שנים. ומי ששתק עד נובמבר 1956, יש ספק אם זכאי הוא להרים את קולו ולידות מלעים של קיטרוג במחוללי זוועת כפר־קאסם.

היתה דיר־יאסין של אצ"ל. היו גם דיר־יאסינים של ההגנה. דיר־יאסינים גדולים, ודיר־יאסינים קטנים. היו אנשים שכתבו על כך ספרים, שהעידו עדות של עד־ראיה. איש לא רצה לשמוע. הטביעו אותם בים של השמצות. אמרו שהם משמיצים את שמו הטוב של הנוער העברי, שהנוער העברי אינו מסוגל לדברים כאלה. הציניקאים אמרו שאם אמנם היה במלחמת תש"ח מקרה אחד או שניים שלא היו צריכים לקרות, אסור לדבר על כך.

תוך הסכמה כללית נפרשה שמיכה עבה של השתקה על כל הצד הזה של מבצע המלחמה. נמנע הויכוח, תחת לטפל בסימנים הראשונים של המחלה, העמידו הכל פנים כי אינה קיימת כלל. וכך ניתן לה להתפתח.

מיטב אנשי המצפון נתנו את ידם לקשר הזה. חבה ישאלו את עצמם היום: האם זכאים הם להרים את קולם נגד הנוער שגדל בשנים אלה, אחרי שהם לא עשו דבר כדי לחסן את נפשו מפני מחלה זו? האם אין הם שותפים־לפני־מעשה? האם לא היו צריכים להעמיד גם אותם למשפט?

האם מותר להם לרחוץ את ידיהם במים ולאמר: נקיים אנחנו מן הדם הזה?

בחמשה שבועות אחרי המאורע קם ראש־הממשלה בכנסת, כתוצאה מהפעלת לחץ ציבורי עצום, והודיע כי כמה מאנשי משמר־הגבול מילאו פקודה בלתי־חוקית, וכי כתוצאה מכך נהרגו אנשים חפים־מפשע כבני המעוט הערבי, ביניהם גברים, נשים וילדים, שחזרו לתומם הביתה בגמר יום־עבודה. האשמים יועמדו לדין צבאי.

איני מרחם על האשמים. אני מנסה לחדור לתוך נפשם של אנשים המסוגלים „למלא פקודה בלתי־חוקית" שכתוצאה כמנה נהרגים „גברים, נשים וילדים". אני מנסה, ואיני מסוגל. לא כל אחד מסוגל לכך.

על כן, שום דבר המטיל אור על רקע המעשה, אינו יכול להקל על האשמה הנוראה של מבצעי המעשה עצמו. בכל זאת מתעוררות כמה שאלות — שאלות הנוגעות לכולנו, וגם לאותם הרוחצים את ידם במים.

מה זאת „פקודה בלתי־חוקית"? האם אי־פעם נאמר לצעיר עברי במדים מתי פקודה חוקית הופכת בלתי־חוקית?

האם אי־פעם נאמר לצעיר עברי במדים, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, בסגנונו החד והחותך של משה בן־עמרם, מה מותר ומה אסור?

פרשת כפר־קאסם אינה מחלה. היא רק סימפטום של מחלה. לא נרפא אותה, אם לא נהיה כנים מאד כלפי עצמנו, אם לא יהיו לנו האומץ היסודי לקבוע דיאגנוזה נכונה.

קודם כל, נודה נא בפה מלא: איננו טובים יותר מאחרים. דברים הקורים לעמים אחרים, יכולים לקרות גם לנו. סכנות הצפויות לנוער אחר, צפויות גם לנוער זה.

הפיתוי המתמיד לוותר על טוהר הנשק, פיתוי האורב ללא הרף לכל אדם המחזיק בידיו את הנשק וישיש ביכולתו לקפח חיי אדם בלחיצה קלה של האצבע, פיתוי זה אינו זר גם ללבו של הצעיר העברי.

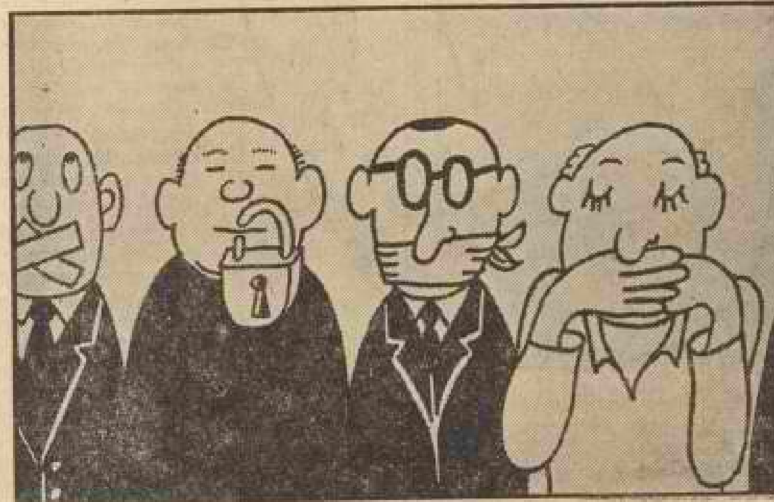
המלים „האוייב" ו„הערבים" הוו זה מכבר למלים נרדפות, שאפשר להחליפן זו בזו כראות העין. הרדיו מודיע כי „ערבים רצחו אמש..." כבית מדברים על „לדפוק את הערבים" ועל „הערבים ישמידו אותנו". המפקד בתרגיל אומר: „הערבים התבצרו בגבעה החיא", ובשיעור הכידונים: „הערבי זוחל פה... הערבי רץ שם..."

ישנו ויכוח על פומביות המשפט נגד נאשמי כפר־קאסם. למתנגדים יש נימוקים חשובים ונכונים. עד כה לא זכתה הפרשה, משום מה, לפרסומת הרחבה ביותר מעבר לגבול. אם יבואו עדויות חיות במקום ההודעות היבשות, אם יעלו ילדים על דוכן העדים ויספרו את הדברים הנוראים שראו בעיניהם, יהיה זה דבר שונה. חומר ממאיר יסופק לאוייבי ישראל, חומר שיעמיק את השנאה.

זה נכון — אם חושבים על חוץ־לארץ. זה מאד לא נכון אם חושבים על הארץ.

משפט פומבי כזה יהיה חויה נוראה לעם כולו. לעם שהוא יורש לדורות של רדיפות ומעשי־זוועה, תהיה זאת חויה נוראה שבעתיים. אולם העם חייב לעבור את הזעזוע הנפשי הזה כדי לעמוד על גודל הסכנה, וכדי להתעורר לפעולה נגדית אמיתית.

לא די לרחוץ את הידיים ולהכריז: „ידינו לא שפכו את הדם הזה!" חייבים אנחנו להשתמש בידיים אלה כדי להקים סוג לי רוח דורנו, כדי להקים עולם רוחני שיהיה ראוי לקרבנם של אותם המוטלים כיום חסרי חיים בבתי־הקברות של שלח ובארי.

קשר השתיקה

שמעון צבר

תועבת כפר קאסם

מאת **אברהם שלונסקי**

תועבה נעשתה בכפר קאסם, והמצפון היהודי לא יירגע גם אם עושי־התועבה יבואו על עונשם החמור ביותר. יש רק דרך אחת „להרגיע" את מצפוננו: לעקור מן השורש את התנאים המאפשרים פשע זה במדינתנו.

התועבה היא איומה — והדברים עליה צריכים להיות חדמשמעיים. זהו פוגרום! ומי כמונו יודע, שפוגרומים אינם מעשה־השתוללות, מתחולל, כביכול, במפתיע, ישׂ־מ... החוליגאנים צריכים לבוא על עונשם, ומשפטם צריך להיות גלוי ללא שום העלם וטשטוש־עקבות, — כי ידיעת האמת המרה עד תומה לעולם אינה מסכנת כלום, ולעומת זאת יש בה סיכויים לטיהור האווירה הצבורית, העכורה אצלנו „בנקודה" הזאת עד כדי סכנה. אך אין זו שאלה של חטא ועונשו, ובהענשת היחידים, מבצעי הפשע במו ידיהם, רוצחי הרצח בדם קר — לא סגי. יש לעקור את שורש־הרע.

וגם כאן הדברים חדמשמעיים הם: שורש־הרע הוא בפילוסופיה הפאטאליסטית של אין־ברירה, בהנצחת החשדנות, בנטיעת האכסיומה הנטעת בלבבות, כי אויבים אנו, היהודים והערבים בארץ ...ת. הגיעה השעה להבדיל בין הכרח־לא־יגונה ובין שרירות־לב אדמיניסטראטיבית, בין אזורי־הבטחון במינימום ההכרחי לאורך הגבולות ממש — לבין הממשל הצבאי, המסיג את גבולי ההגיון וההכרח ונהפך למעשה שעבוד, הפלייה ונגישה של שררה־לשמה נוסח האדמיניסטרציות הקולוניאליות. מעשינו, גם מעשי הבטחון, שהם צו עליון לאומה, צריכים להתייסד על ההנחה שאין לערער עליה, כי הננו אחים למולדת אחת, כי גורל היסטורי היא לנו שותפות־חיים זו, וכל מחיצה ־פדות בינינו אין להן לא צידוק מוסרי ולא נימוק תועלתי, וסופן שיתנקמו גם בנו.

תועבת כפר קאסם היא פרי־באושים של שורש ממאיר. והיא אזהרה. חלילה לנו להתעלם ממנה ולא להסיק את המסקנות עד גמירא. משפט גלוי, עונש חמור — ועל כולם: עקירת שורש החטא. — זוהי המסקנה; וכל אוהב עמו באמת, כל דורש טובתו לא על ידי קפוח זולתו, יצטרף לקריאה, שהגיעה שעתה הדוחקת:

— יבוטל הממשל הצבאי!

— תובטחנה חירויות אזרח לאוכלוסיה הערבית!

העתונות העברית על כפר־קאסם

תגובת הכנסת

בתקופה זו של יחסי־ג׳ונגל בין העמים, בתקופה זו של שפיכות־דמים, רצח עמים ואיומי־כוח ייראה אולי הדבר כתמימות או כדון־קישוטיות. — אך עובדה היא וזו היתה הרגשתנו גם אתמול באותה ישיבה קצרה ודראמאטית של הכנסת: העם כולו הרגיש נקיפת מצפון וחרדה כנה שמעשה כזה יכול היה להתרחש והוא רצה לתת מבע־אמת לרגשותיו אלה.

מבחינה זו נועדה הפגנה זו של הכנסת, קודם כל כלפי פנים. למען עצמנו, למען ילדינו, למען העם היינו זקוקים להצהרה חד־משמעית זו כי לא נישא בתוכנו מעשי־רצח ותהא אמתלתם אשר תהא.

מעריב, 13.12.56

הוקעת הזוועה

ההוקעה הנוקבת של רקע המעשה מבחינה מוסרית־יהודית מחייבת כמו כן, כי יאחזו באמצעים משמעתיים וחינוכיים־הסברתיים למניעת כל אפשרות של הישנות מעשים נמהרים־נפשעים כאלה להבא בכל נסיבות שהן.

הצופה, 11.12.56

פשע מתועב

ערביי ישראל לא היו צד לוחם במערכה האחרונה. בקפדנות שמרו על מידת הדין הלויאלית למדינה. אף אורח יהודי לא קיפח את חייו באזורים הערביים. לא היתה ולא נתגלתה שום פעולת־חתירה נגד המדינה בחלק היישוב הערבי.

„במשך השבוע הזה" — הכריז שר־הפנים ב„קול ישראל" ב־1.11.56 — „לא היה לנו שום יסוד לחשוב, שהאזרחים הערביים של מדינת ישראל אינם נאמנים למדינה. אינני יכול לציין שום אקט של קבוצת אנשים או יישוב ערבי, היכול להעיד על יחס עויין".

עובדות אלה מפריכות עד היסוד את הטענה, ששימשה נימוק עיקרי להצדקת קיומו והמשך פעולתו של המימשל הצבאי, כאילו היישוב הערבי הוא „גייס חמישי פוטנציאלי". במשך שנים טענו אנשי הממשל הצבאי ואמרו, כי „הסכנה הבטחונית" האורבת מצד היישוב הערבי, עלולה להתגלות בעת מלחמה. והנה היינו במלחמה ודבר לא קרה. היישוב הערבי קיבל בשקט ובהבלגה את ההגבלות הכרוכות במצב־המלחמה. ולעומת זאת אנשים שחונכו לראות בכל ערבי וערבי אוייב — ביצעו מעשה פשע מתועב נגד אזרחים שלווים, שחזרו לתומם מעבודה. דבר זה רק מבליט את הרשעות ואת החומרה של הרצח, אשר בוצע לא על־ידי בודדים פורקי־עול, אלא על־ידי יחידת כוח ממשלתי סדיר. נסיבות המקרה הן כה מחרידות, שלא די באמצעים משפטיים רגילים נגד מבצעי־הפשע. יש לגלות את הרקע והנסיבות שהביאו להשתלשלות זאת.

אי־אפשר לתלוש את המעשה מן ההתנהגות של משמר הגבול ושאר המוסדות הממונים על ענין היישוב הערבי. יש לתהות על הקשר בין המעשה הזה לבין האווירה הכללית השוררת במוסדות אלה, המחנכת ליחס של חשדנות, שנאה, שרירות־לב ועיוות־דין כלפי האזרח הערבי במדינה.

המאורעות במשולש עומדים בסתירה משוועת לערכי המוסר האנושי, לחוק ולצדק, עליהם מבוססת מדינת ישראל. נעשה הכול לעקירת הגורמים ולהבנת התנאים, שמעשי־פשע מסוג זה לא יישנו עוד על אדמת ישראל.

על המשמר, 13.12.56

יתעוררו בעלי המצפון!

אנשים בעלי־מצפון אינם יכולים להסתפק בסיכום של ראש הממשלה ושר הבטחון בפרשת כפר־קאסם.

אנשים בעלי־מצפון אינם יכולים להשלים עם כך שמשפטם של הרצחים יהיה משפט סגור ומסוגר, המתנהל בחדרי־חדרים, ואשר השופטים בו יהיו ממונים על־ידי אלה המקיימים את הממשל הצבאי המדכא באזורים הערביים.

התביעה המצפונית, האנושית והדמוקראטית היא שייערך בכנסת דיון תביעת הציבור הרחב היא שהכנסת תקבע ועדה פרלמנטארית, בה תהיינה מיוצגות כל הסיעות, אשר תפקידה לחקור את כל הפרשה, לגלות את כל האחראים לזוועה, ולהסיק מסקנות כדי למנוע בעד הישנותן של פגיעות באוכלוסיה הערבית.

ייערך משפט פומבי ויבואו כל האחראים על עונשם!

קול העם, 3.11.56

פרשת משמר הגבול

מדיניות ישראל לגבי המיעוט הערבי עמדה תמיד במרכז ההתענינות הבינלאומית, ודעת הקהל העולמי נקבעת במידה רבה על פי יחסנו אל תושבינו הלא־יהודיים. יתכן שלטווח הארוך יגרם לנו נזק חמור יותר על ידי מעשה שיתואר בעולם כמעשה בלתי אנושי מאשר על ידי צעד פוליטי או צבאי כל שהוא הנתקל בהתנגדות מטעמים מדיניים. מחובת הממשלה איפוא להתמסר בכובד ראש לשאלה, אילו אמצעים עליה לנקוט כדי להבהיר בפני התושבים הערביים של ישראל ולפני העולם כולו, כי מה שקרה באותו כפר במשולש הקטן עומד בסתירה מוחלטת למדיניותה של המדינה כלפי הערבים, שמעשה כזה לא יחזור עוד, שמבצעיו עשו את מעשיהם כמפירי חוק ומוסר, ושאנו מזועזעים מן המקרה לא פחות מתושבי הכפרים עצמם.

האיפול הרשמי על פרטי הפרשה אינו מספיק כדי למנוע מן הציבור המקומי והזר את הידיעה של המקרה, והוא מאפשר אף הפצת שמועות בלתי מוסמכות ובלתי נכונות, המעמידות את מדינת ישראל באור שלילי מאד. אינטרס המדינה הוא לתת פרסום מהיר ומדוייק לכל הפרשה; מאמצינו הגלויים לכפר על מעשיהם של כמה אנשי משמר הגבול לא ישאו פרי, אם לא נספר בכנות לעולם מה באמת קרה שם.

חשיבות רבה נודעת גם לצורת ניהול המשפט של נאשמים אלה. כל דחיה תשמש כבתב האשמה נגד המדינה, כל נסיון להסתיר את מהלך המשפט יגרור אחריו חשדות שמא אין בכוונתנו להעניש באמת את האשמים. משפט אנשי משמר הגבול צריך להתנהל בדלתות פתוחות — החוקה הצבאית מאפשרת ומעודדת נהול משפטים שלא מאחורי דלתות סגורות. יש לתת אפשרות לתושבי המקום להיות נוכחים בעת המשפט; הדבר נוגע בראש וראשונה להם. אם הם לא יהיו משוכנעים שמדינת ישראל עושה צדק בלי הבדל דתם של הקרבנות, לא ישיגו מאמצינו את מטרתם.

הארץ, 14.11.56

והיה מחננו טהור

אלה הממלאים תפקידים של שמירת הבטחון באזורים של נקודות־תורפה, ובאים במגע עם בני המיעוט הערבי רצוננו לראותם שקולים ונמרצים. אך שומרים בקפדנות על צלם דמות החייל העברי, שלעולם לא יכוון נשקו נגד אדם בן המיעוט חף מפשע. הננו רוצים לראותם שוקלי־צעד, כשידם אינה נתונה על ההדק, כדי להטיל אימה ופחד על אזרחים שלווים. וגם כשהכרח בל־יגונה מאלץ אותם להטיל עוצר או להשתמש באמצעים חמורים, חייבים הם לעשות זאת במידה עליונה של אחריות ושיקול־דעת. ואכן, סבורים אנחנו שבאלה הם רובם של ממלאי תפקידי־הבטחון בישראל. ועל כן הלמו בנו קשה „המאורעות" האלה, והקדירו לא במעט את הרגשתנו.

כידוע העמידה הממשלה את האחראים לדין. אולם הדברים חורגים מתחומי בירור משפטי. הם נוקבים עד תהום הווייתנו המדינית והחברתית ודמותנו האנושית. חייבים אנחנו לשאול עצמנו בכל מקרה: כיצד בכלל אפשר היה שיקרה הדבר? יש להניח מראש את נסיבות המעשה: מתיחות־עצבים, אבדן השליטה העצמית, הכרח לבצע את המשימה. אולם שום נסיבות מקילות, אישיות וסוביקטיביות, אין בהן כדי לתרץ התנהגות אכזרית בלתי־מוצדקת, ולכן חייבים אנחנו לפשפש במעשינו. שמא התגנב גם בחינוכו של החייל ממלא־התפקיד הקשה מאוד והבלתי־נעים, משהו מקשיחות־לב, שתחילה היא מופיעה כעין „מסכה נוקשה", ונעשית אחרי־כן גורם להתנהגות?

בל נסתיר מעיני עצמנו כל תופעה מעין זו, כי הדבר עשוי להתנקם בנו מדינית ומוסרית. נוקיע את הראוי להוקעה בכל החומרה של הדיון הציבורי הנוקב. יהיה מחננו טהור.

בכך נרכוש סוף־סוף אמונם של האזרחים בני המיעוט הערבי לסולידריות ולשותפות־חיים במדינה.

למרחב, 30.11.56

בית הדין העליון

מאת ליפא

בֶּאֱמֶת אֵין שׁוֹפֵט בָּעוֹלָם שֶׁיַּחְרֹץ
וְיִקְבַּע כִּי אָשַׁמְנוּ אֲנִי וְאַתָּה:
לֹא יָדֵינוּ שָׁלְחוּ אֶל הַהֶדֶק לִלְחֹץ
וְלֹא פִינוּ שָׁלַח בְּפְקֻדָּה לְהַתָּה...
וּבֵין טֹהַר מַצְפּוּן לִתְשׁוּבַת מִשְׁפַּחַת
תַּחֲבוֹשֶׁת — כְּעַגְלָה עֲרוּפָה — הָאֱמֶת.

פֹּה הַכֹּל יִפָּקֵד: מְשִׁיכַת הַכָּתֵף
לְמִשְׁמַע סִפּוּרִים עַל בִּזָּה וְעַל שֹׁד,
נִתּוּחֵי עֲמֻקּוֹת מוּל הַדָּם הַנּוֹטֵף
הַכֹּחַ הַזֶּה לְהָבִין, לְהַחְשׁוֹת,
אֲטִימוּת הַלֵּב וְהַפֶּה הֶחָרוּץ
וּזְרִיזוּת מְסֻלָּאָה בִּמְצִיאַת הַתֵּרוּץ...

מִי בֵּינֵינוּ יָקוּם וְיֹאמַר כִּי אָכֵן
גַּם יָדָיו וְגַם פִּיו נְקִיִּים מֵעָוֹן?
יִתְיַצֵּב הַנָּקִי מוּל עַצְמוֹ, יִבָּחֵן
אִם גַּם בּוֹ לֹא שָׁלְחוּ חִידְקֵי רִקָּבוֹן,
אִם לֹא יֵשׁ לוֹ „מְזֻכֶּרֶת" מִמְּקוֹם הַכִּבּוּשׁ
וְאִם לֹא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִלָּה „עֲרָבוּשׁ"...

לֹא. עַל כֵּן אֵין אָדָם שֶׁיּוּבָא בִּפְלִילִים
וְיִשָּׁפֵט כָּל אֶחָד אֶת עַצְמוֹ מוּל הָאֵל.
בְּאָדָם יִשְׁפֹּט הַקּוֹטֵל הָאֵלִים
אוּלָם אָנוּ נִדּוֹן בְּתוֹלְדוֹת יִשְׂרָאֵל.

דבר השבוע

מדברי ראש הממשלה בכנסת!

„לא אחטא בחטא בזיון ביהמ״ש ולא אחווה דעה על אשמת החשודים אשר הועמדו לדין. אבל אני רואה כחובה להביע בשם הממשלה, בשם מפקדת המשטרה ובשמי האישי, חרדתנו העמוקה לאפשרות מעשה זוועה כזה הפוגע ביסודות הקדושים ביותר של המוסר האנושי השאוב מתורת ישראל.

העם היהודי וכל טובי האנושות התפארו תמיד — ובצדק — בהוקרת חיי־אדם. ,לא תרצח׳ הוא הצו העליון שנמסר לנו מהר־סיני. ואין עם בעולם שמחשיב יותר מהעם היהודי יקר חיי אדם, בלי הבדל מין, גזע, דת ולאום. אנו למדנו כי אדם נברא בצלם אלהים, ואין איש יודע מה היה צבע עורו של האדם הראשון, שלא היה שייך לשום אומה מיוחדת, אלא היה רק אדם. ולמען לא להשאיר כל ספק בלב מישהו שאין להבדיל בין אדם לאדם, נאמר בתורתנו: „וכי יגור אתך גר בארצכם ולא תונו אותו. כאזרח מכם יהיה הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך״. לא רק חוקה אחת לנו לגר ולאזרח, אלא יש להתיחס לגר בתוכנו באהבה. אין ערביי ישראל גרים, אלא אזרחים שווי־זכויות מעיקרם, אבל בנוגע לחיי אדם אין הבדל כל שהוא בנוגע לחיי אדם, אין הבדל כל שהוא בסטטוס האזרחי של האדם. חיי כל אדם הם קדושים.

„שני עקרונות קדושים אלה נפגעו באופן מזעזע במקרה מחריד זה ואני בטוח שהכנסת כולה תצטרף להרגשה שניסיתי להביע בדברי אלה ולא ייעשה עוד כן בישראל״.

יו״ר הכנסת יוסף שפרינצק אמר:

„בקשר עם המאורע המזעזע, עליו באה הודעת ראש הממשלה, הנני מביע בשם הכנסת כולה השתתפות בצער המשפחות השכולות ואני מבקש מאת חברי הכנסת לכבד את זכר החללים בקימה״ (כל חברי הכנסת ואורחיה קמו על רגליהם ועמדו דום לזכר החללים.)

יהיה המשפט פומבי!

המאורעות הטראגיים, רצח של 49 תושבי כפר קאסם פגעו בישוב כולו, שהזדעזע נוכח הגילויים הקשים ההורסים את היסוד המוסרי עליו מושתתים המדינה ומפעל תחית העם.

פרטי המאורעות הגיעו לכל פינות העולם. גורמים עוינים למדינתנו משתדלים לנצלם בעולם כולו, נגד מדינת ישראל ועמה.

קיומו של משפט נאשמי הרצח בכפר קאסם בדלתים סגורות, למרות הצהרת הגינוי של ראש הממשלה והמעמד הנעלה של הכנסת, עלול לעורר רושם של נסיון לטשטש פרטים בלתי ידועים ומחרידים. קיום המשפט בדלתים סגורות, עלול להגביר עוד יותר את הרושם הקשה שנוצר בעולם ובארץ, לאחר המקרה. לכן, מחובתנו למסור את הנאשמים למשפט פומבי והרי אין זה מונע עריכת ישיבות סגורות לבירור פרטים בטחוניים סודיים־ביותר.

משפט פומבי הוא האמצעי היחידי לגילוי כל המסיבות והרקע למעשה הרצח.

משפט פומבי ישמש אמצעי חינוכי רב השפעה למניעת הישנותם של מעשי זוועה נוספים בעתיד.

יהיה המשפט פומבי!

הקורא!

בסיימך לקרוא חוברת זו, עשה גם אתה את אשר עשו החתומים על הקריאה לעריכת משפט פומבי לנאשמי רצח כפר־קאסם.

עשרות אנשי ציבור, סופרים, משוררים, במאים, שחקנים ואנשי־רוח הצטרפו לקריאה המובאת בעמוד זה.

חתום והחתם את מכריך במקום המיועד לכך — במסגרת משמאל. גזור את העמוד, קפלו ושלח אותו בדואר לפי הכתובת: יו״ר הכנסת, הכנסת, ירושלים.

אל יו״ר הכנסת, ירושלים!

אנו החתומים מטה, מצטרפים לקריאה המתפרסמת בעמוד 8 של החוברת „הכל על כפר־קאסם״.

אנו תובעים:

יהיה משפטם של נאשמי הרצח בכפר קאסם — פומבי!

....

....

....

....

הכל על כפר קאסם • הוצאה חד פעמית • האחראי: אורי סלע, תל־אביב • נדפס ב„דפוס החדש״ בע״מ, רחוב הסנגר, תל־אביב.